

CALEA MĂNTUIRII

Săptămânal editat de Centrul de Studii Teologice-Istorice și de Prognoză Pastoral-Misionară al Facultății de Teologie Ortodoxă Arad.
Redactor fondator (1935): Preot Ilarion V. Felea. Apare cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Timotei, Arhiepiscopul Aradului

EDITORIAL

Foamea și setea după Dumnezeu a omului contemporan

Tema aceasta a foamei și setei după Dumnezeu a omului contemporan am prezentat-o într-o altă formă în cadrul conferințelor din ciclul „Serile duhovnicești de la Catedrala veche” la finalul lunii februarie a.c., mai precis, în ziua de vineri, 22 februarie 2019. Datorită interesului stârnit de această temă, am considerat că ar fi potrivit, să reiau această problematică, și cu alte nuanțe, pe care să o prezint cititorilor acestei publicații. Interesul pe care îl poate stârni permanent această temă, rezidă în aceea, că ea duce cu gândul la trebuințele firești ale omului, pentru ca el să-și poată întreține viața lui biologică pe pământ, adică foamea și setea după hrana și băutura cea materială. Asupra acestei necesități nu există divergențe sau îndoieli majore în mințile oamenilor. Atunci, însă, când transpunem planul acesta material, legat de pâinea și băutura cea de toate zilele în planul spiritual, apar neînțelegeri, distorsiuni sau chiar negări legate de astfel de hrană și băutură, anume cea spirituală.

De unde provin aceste divergențe legate de hrana spirituală, cum se explică reticenta omului contemporan de a accepta, că există și altfel de nevoi ale omului sau, altfel spus, alt gen de aspirații ale acestuia, care nu se pot reduce la nevoile sale materiale?

Vom încerca în cele ce urmează să surprindem premisele sau condiționările referitoare la hrana și băutura cea spirituală, recurgând la mărturiile Sfintei Scripturi și a învățaturii Bisericii, întemeiate pe ceea ce ne-a descoperit și învățat Mântuitorul Iisus Hristos.

Premia esențială în ceea ce-l privește pe om este aceea, că el nu se reduce la materie, ci el este o ființă complexă, cu o structură psiho-fizică, adică compus din trup și suflet. Precizările Sfintei Scripturi sunt deosebit de clare din acest punct de vedere. „Atunci, luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat asupra lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie” (Facere 2, 7). Încă din aceste cuvinte ale Sfintei Scripturi se poate observa această dualitate a omului: *trupul* lui din pământ și *suflarea de viață*. Amândouă aceste

elemente ale ființei omului au la bază actul creator al lui Dumnezeu. Încă de la începutul existenței sale, omul a apărut cu această structură psiho-fizică, fără de care el nu ar fi om deplin. Așadar, primul aspect sau prima premiază a foamei și setei spirituale a omului este *actul creator al lui Dumnezeu*, Care l-a făcut pe om în această complexitate vie și unică în univers. „Sufletul trebuie să fie în trup de la începutul formării trupului, pentru ca trupul să aibă această complexitate specială adecvată sufletului și să ofere mediul adecvat pentru mișcarea spirituală, adică pentru gândirea și voința conștientă și liberă a sufletului” (Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă (prescurtat TDO)*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (prescurtat: EIBMBOR), vol. I, București, ediția III-a, 2003, p. 395).

A doua premisă a nevoii omului după cele spirituale îl reprezintă calitatea lui de a fi după chipul lui Dumnezeu. Acesta este darul cel mai mare pe care Dumnezeu l-a făcut omului, căci, de fapt, este darul vieții depline, primite de la Dumnezeu. Prin acest *chip*, omul se distinge de toate celelalte creaturi, fiind mai presus de ele. Omul le gândește pe toate, pătrunde în înțelegerea lor și are menirea de a le înălța pe toate la Dumnezeu – Creatorul lor, în calitatea sa de a fi preot al creației lui Dumnezeu, în strânsă legătură cu Dumnezeu.

Prin calitatea omului de a fi după chipul lui Dumnezeu, acesta tinde spre Dumnezeu în mod firesc, așa cum se înalță plantele și celelalte viețuitoare de pe pământ spre lumina, razele și căldura soarelui de pe cer. Omul simte permanent nevoia de a se îndrepta spre razele de lumină și har ale Dumnezeului Celui viu, de la Care îi vine energia de viață. Chipul lui Dumnezeu din om se menține mereu viu și luminos în măsura în care omul se află în relație de iubire cu Dumnezeu și comunică cu El.

Continuare în pagina 2
Pr. Ioan TULCAN

PREDICA

Zidirea Mea nu voi să piară

Duminica Izgonirii lui Adam din Rai sau a lăsatului secului de brânză

„Zis-a Domnul: De veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre. Când postiți, nu fiți triști ca fățarnicii; că ei își smolesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărat grăiesc vouă, și-au luat plata lor. Tu însă, când postești, unge capul tău și fața ta o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti fie. Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură. Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta.” (Matei 6, 14-21).

Duminica aceasta, numită a izgonirii lui Adam din Rai, este ultima din șirul de duminici ce pregătesc intrarea în Postul Mare. Sinaxarul duminicii trecute, a Înfricoșătoarei Judecăți, ne spune că prin prăznuirea Înfricoșătoarei Judecăți am ajuns într-un fel la capătul tuturor sărbătorilor, pentru că judecata este capătul istoriei, iar cei care au iubit pe Dumnezeu sunt așezați în necontenita sărbătoare a întâlnirii cu Cel pe care L-au iubit. Duminica aceasta, în care ne aducem aminte de izgonirea lui Adam din rai și, mai mult, suntem îndemnați să trăim în propria noastră simțire duhovnicească izgonirea lui Adam din Rai, marchează începutul perindării omului prin pustia istoriei, ca și consecință a neascultării poruncii Ziditorului de a nu mânca de unde încă nu era voie să mănânce.

Triodul, cartea de cult fundamentală pentru această perioadă, descrie într-o notă destul de dramatică starea interioară pe care Adam cel dintâi a experiat-o când s-a văzut în afara bucuriei raiului: „Șezut-a Adam în preajma raiului și de goliciunea sa plângând, se tânguia: Vai mie! celui ce m-am supus înșelăciunii celei viclene, și m-am furat și de mărire m-am depărtat. Vai mie! celui dezbrăcat de nevinovăție și lăsat în sărăcie. Ci o raiule de acum nu mă voi mai desfăta întru dulceața ta. Nu voi mai vedea

pe Domnul și Dumnezeu și Ziditorul meu; căci în pământ voi merge, din care m-am și luat...” (stihira de la Slava Vecerniei). Șederea în preajma raiului; plânsul pentru goliciunea de slava cu care a fost îmbrăcat; supunerea față de înșelăciunea celui viclean; dezbrăcarea de haina nevinovăției și gustarea din sărăcia duhovnicească pe care a rodit-o neascultarea, culminează cu *nevederea lui Dumnezeu*. Căderea a însemnat izgonirea din bucuria întâlnirii cu Domnul. Dulceața care îl desfăta pe Adam în rai era starea de bucurie izvorâtă din vederea lui Dumnezeu, Cel ce l-a zidit, la care Adam, prin sfatul șarpelui, a renunțat, lăsându-se ademenit de falsa îndulcire pe care cel rău i-a insuflat-o. Îndulcirea demonică l-a pustiit, l-a lăsat gol, l-a dezbrăcat de haina de lumină cu care Dumnezeu l-a îmbrăcat, l-a scos afară din rai, i-a adus moarte.

Noi, cei de azi, suntem puși în fața căderii lui Adam ca în fața propriei noastre căderi. Triodul este lămuritor în sensul acesta, pentru că multe din stihirile acestei Duminici sunt un apel direct la trăirea căderii adamice ca proprie cădere. Suntem chemați să experiem duhovnicește izgonirea firii omenești din Edenul desfătării. „Vino, ticălosul meu suflet, de plângi astăzi, de

Continuare în pagina 2
Pr. Ionel Scânteie

Din sumar

► Biserica și Școala - organism comun în viața satului românesc din Transilvania și Banat
pagina 3, Pr. Gheorghe Romănu

► Știri
pagina 4

Foamea și setea după Dumnezeu...

Urmare din pagina 1

Momentul primirii de către om a „sufărării de viață” prin actul creației, a coincis cu punerea omului într-o relație directă și vie cu Dumnezeu. Despre aceasta mărturisește Sf. Apostol Pavel, când spune: „Precum este scris: Făcutu-s-a omul cel dintâi, Adam, cu suflet viu, iar Adam cel de pe urmă, cu duh dătător de viață” (I Corinteni 15, 45).

Suflarea de viață pe care a primit-o omul la creație nu se referă, în primul rând, la viața lui biologică, întrucât aceasta o au și animalele, ci suflarea de viață este un concept, care are în vedere întreaga viață spirituală a omului. Dintre toate creaturile, numai omul are suflarea de viață de la Dumnezeu, care înseamnă, totodată, și primirea de către acesta, prin această suflare, a harului lui Dumnezeu, care îl provoacă pe om permanent să răspundă chemării lui Dumnezeu, de a se împărtăși tot mai mult de viața și iubirea Sa.

Așadar, ființa umană este nu numai cea mai complexă ființă din univers, dar, ea este, în același timp, și cea mai valoroasă și demnă, prin darurile pe care i le-a împărtășit Dumnezeu, în virtutea cărora el simte mereu nevoia de a se hrăni nu numai cu cele materiale, din creația lui Dumnezeu, ci de a se împărtăși și de hrana și băutura cea spirituală.

Zidirea Mea nu voi să piară

Urmare din pagina 1

cele ce s-au făcut cu tine, aducându-ți aminte de goliciunea cea dintâi din Eden, prin care te-ai scos din desfătare și din bucuria cea neîncetată”; „Vai mie! ticălosul meu suflet, că ai luat volnicie de la Dumnezeu să te îndestulezi de cele ce sunt în Eden, și ți s-a poruncit să nu mănânci din rodul cunoștinței. Pentru ce ai călcat legea lui Dumnezeu?”

Urmare a contextului prezentat, putem spune că liturghisirea acestei duminici provoacă în noi simțirea propriei izgoniri din desfătarea raiului, a părăsirii raiului în care am fost aduși prin renașterea în apa Botezului și a dezbrăcării hainei de lumină harică cu care Hristos ne-a îmbrăcat. Conștientizarea propriei înstrăinări, a expulzării din bucuria întâlnirii cu Ziditorul este un pol al realității duhovnicești, liturghisită și descrisă în această duminică. Căderea este o realitate duhovnicească de care nu se poate face abstracție, de care nu putem fugi și pe care trebuie să o asumăm, pe care, însă, Biserica o preia în relație cu ridicarea pe care Hristos a lucrat-o.

Celălalt pol, prin care Biserica echilibrează această perspectivă a căderii, este descris în iconografia acestei duminici ca un răspuns dat de Mântuitorul tânguirii pe care Adam a început-o când s-a văzut în afara raiului: „Scosu-s-a Adam din rai pentru mâncare; pentru aceasta șezând în preajma lui, plângând și tânguindu-se, și cu glas de umilință zicea: Vai mie! ce am pățimit eu ticălosul. O poruncă am călcat, a Stăpânului meu, și de tot binele m-am lipsit. Raiule prea sfinte, cel ce ești pentru mine sădit și pentru Eva încuiat, roagă pe Căla ce te-a făcut pentru tine și pe mine m-a zidit, ca să mă satur de florile tale. Pentru aceasta și Mântuitorul către dânsul a zis: Zidirea Mea nu voi să piară, ci voi să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină. Că pe cel ce vine la Mine nu-l voi goni afară” (Slava de la Stihovna Vecerniei).

Postul este așezat între căderea lui Adam și răscumpărarea pe care o face Hristos pe Cruce. Este efortul ascetic și de rugăciune intensă prin care făptura omului se deschide lucrării de răscumpărare a Mântuitorului și devine capabilă să primească în sine roadele răscumpărării. Pe de o parte, această duminică aduce în prim plan apăsătoarea întristare pentru raiul pierdut, iar pe de altă parte, leagă această stare de întristare de inițiativa Mântuitorului de a Se face om, pentru a-l duce pe om acolo unde trebuia să ajungă, de-a dreapta Tatălui, făcându-l fiu al lui Dumnezeu după har. Întristarea propusă la început de post poartă deja în ea bucuria Învierii ce transformă întristarea înstrăinării de la Tatăl într-o stare de lucrare ascetică și de așteptare în rugăciune a „noptii celei de mântuire și tainice”, în care toți vom primi lumina cea neînserată a Învierii. Amin!

In memoriam - Părintele Profesor Teodor Baba

Ziua de 4 martie a acestui an ne-a amintit că între noi și cel ce a fost Părintele Profesor Teodor Baba s-a așternut o depărtare de doi ani. Știm că în universul lucrurilor neînsuflețite, pentru a obține o imagine de ansamblu e nevoie de distanțare. Micile fisuri sau imperfecțiuni ale unui obiect se estompează astfel și iese mai mult în evidență profilul său general, croiul sau proiectul după care a fost alcătuit. Într-o oarecare măsură acest principiu funcționează și în cazul oamenilor. Așternând poate un nedorit văl al uitării peste micile detalii dătătoare de culoare și nuanță ale vieții acelora pe care i-am cunoscut, trecerea timpului ne ajută, pe de altă parte, să vedem conturul general al personalității lor, dominantele acesteia și moștenirea pe care o lasă în urma lor.

Pe Părintele Teodor ni-l amintim în dubla sa calitate de preot și profesor, care a călăuzit pe cărările duhovniciei și ale științei teologice generații de credincioși și studenți teologi. În ambele ipostaze, lucrarea sa a fost împodobită cu frumoasele virtuți ale blândeții, răbdării și grijii pastorale pe care le-a avut și care l-au făcut mereu atent și sensibil la nevoile și problemele celor din jurul său. Chiar și în activitatea sa de la catedră competența și acrvia sa științifică au fost însoțite de o permanentă preocupare față de viața de zi cu zi a studenților săi. Știa surprinzător de multe lucruri despre fiecare în parte: de unde este, din ce familie se trage, unde locuiește, ce greutăți are. A fost poate profesorul care s-a interesat cel mai mult de „banalele” probleme cotidiene ale studenților, privitoare la hrană, adăpost, cheltuieli de întreținere sau altele. De aceea tinerii s-au și apropiat mai mult de dânsul, pentru a-și spune frământările sau pentru a-i cere îndrumarea în vederea întocmirii lucrării de licență. Aproape în fiecare an Părintele Teodor își adjudeca recordul celor mai multe licențe coordonate. Nu

putem uita, cei care i-am fost studenți, nici generoasele sfaturi de viață pe care le ni oferea fie pe un ton de glumă, fie cu o părintească aplecare. Unul dintre aspectele pe care insista era viața de familie, care, după cum se știe, comportă pentru un preot, sau un aspirant la preoție, aspecte delicate. Avea, de asemenea, o viziune gospodărească de mare anvergură pe care o împărtășea cu entuziasm tinerilor care urmau să-și înceapă slujirea preoțească în mediul rural. Nu e de mirare respectul, simpatia și afecțiunea pe care mulți absolvenți le nutreau încă pentru dânsul la ani de la plecarea de pe băncile școlii. În aceste vremuri de schimbare, care au adus, printre altele, libertatea de a critica și chiar terfeli pe oricine, eu nu-mi amintesc să fi auzit vreun student plângându-se de Părintele Teodor Baba, ceea ce pare a fi azi o performanță destul de rară.

Am călătorit destul de mult cu Părintele. Fie la consfăturile profesorilor de discipline biblice, fie la conferințe sau simpozioane, fie la examene de grad. Niciodată însă nu m-am plictisit cu dânsul. Era un tezur inepuizabil de povești, amintiri, vorbe de duh, reflecții, aprecieri sau sfaturi care făceau ca orele de drum să treacă pe nesimțite. Modestia și buna sa cuviință, alături de strădaniile sale pe tărâmul științelor biblice, i-au câștigat prețuirea colegilor de breaslă, iar plecarea sa atât de grăbită dintre noi a produs tuturor un sentiment de sinceră părere de rău.

În zilele de emoție creată de vestea morții sale fulgerătoare, un fost student spunea pe rețelele de socializare că Părintele Baba ne-a învățat ce înseamnă răbdarea. Da, a fost un om al răbdării. Dar și al Bisericii, al Școlii și al Familiei. Așa ni s-a întipărit în memorie și așa ni-l vom aminti.

Părintele Profesor Teodor Baba s-a născut la 4 ianuarie 1950 la Sântana, județul Arad. În perioada 1968-1973 urmează cursurile Seminarului Teologic din Caransebeș. Studiile universitare le parcurge între anii 1974-1978 la Institutul Teologic din Sibiu.

În perioada 1985-1988 frecventează studiile doctorale în Teologie la Catedra de Studii Biblice a aceluiași institut, specialitatea Studiul Biblic al Vechiului Testament și Limba Ebraică, obținând titlul de doctor cu teza „Personalitatea și opera Profetului Zaharia”.

Este hirotonit diacon în 4 octombrie 1981, pe seama bisericii Seminarului Teologic din Caransebeș, apoi preot la 7 ianuarie 1982 de către Preasfințitul Părinte episcop Timotei Sevciciu. Funcționează ca preot la Parohia Mândruloc (între 1982-1990), apoi, din 1990 la Parohia Arad-Șega II, zona UTA.

A fost profesor de discipline biblice la Seminarul Teologic din Caransebeș (1979-1982), iar din 1991, funcționează ca Asistent, Lector și apoi Conferențiar la Facultatea de Teologie din cadrul Universității „Aurel Vlaicu” din Arad, ca titular al disciplinei Studiul Vechiului Testament și Limba ebraică. Între anii 2002-2004 a predat Studiul Vechiului Testament și la Facultatea de Teologie din Timișoara.

A fost membru în Uniunea bibliștilor din România. A publicat șapte cărți de teologie biblică și alte numeroase studii și articole în revistele de specialitate.

Dumnezeu să-i dăruiască odihnă și pace în lumina cea neînserată a Împărăției Sale. Veșnică să-i fie pomenirea!

Pr. Adrian MURG

Durerea ca medicament pentru schimbarea sufletească

Dintre adevărurile nezdruincinate ale experienței, durerea și suferința sunt medicamentul esențial al sufletului bolnav de păcat, și, în același timp, cel mai bun pedagog pentru înălțarea duhovnicească a sufletului căruia păcatul și întunericul moral i-au urâtit frumusețea prin deprinderile rele. Durerea este pomiculorului experimentat, care din măslinul sălbatic, din sufletul păcătos, altoiește măslinul cel bun.

Păcatul învârtoșează inima păcătosului, îl arată insensibil,

și nimic nu-l mai mișcă, pentru că-i lipsește Dumnezeu, Cel Care suferă și îi compătimizește pe oameni. Iubitorul de oameni Dumnezeu, „Care a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut”, în ce fel lucrează? Dumnezeu alcătuiește prin intermediul durerii, al bolii în special, planul mântuirii sufletului îndepărtat de El. Și vezi, de exemplu, un tânăr în plină putere, inspirând forță și purtându-se cu trufie, fără să-și amintească de suflet și de Dumnezeu, că deodată este doborât

de durere. Și atunci, ca un medic experimentat și îndemânic, durerea începe schimbarea. Mai întâi liniștește inima, scoțând puțin câte puțin iușimea și, astfel, înmoaie sufletul. Cel mai înainte învârtoșat la inimă devine maleabil, echilibrat în sentimente. El îi compătimizește pe cei bolnavi împreună cu el, vorbește cu simțire, el care altădată era nepăsător.

(Avva Efrem Filotheitul, *Sfaturi duhovnicești*, Editura Egumenița, Alexandria, 2012, p. 13)

Biserica și Școala - organism comun în viața satului românesc din Transilvania și Banat

La 25 iunie 1848, în fața împăratului Ferdinand V, la Innsbruck, marele Andrei Șaguna declara: „tezaurul cel mai scump al românilor este legea și limba sa”.

În scopul promovării acestui dezi-derat legitim al poporului român, provi-dențialul Mitropolit a întreprins o acțiune hotărâtă pentru luminarea românilor ortodocși de la sate prin conlucrarea dintre Biserică și școală, încât numele lui rămâne pentru posteritate ca a unui adevărat ctitor al școlii românești, mai întâi în Arhiepiscopia Sibiului, și apoi, după modelul acesteia, în cele două eparhii sufragane: Arad și Caransebeș.

E vorba de întemeierea și coordonarea prin Biserică, deopotrivă a școlilor de formare a preoților, cât și a școlilor de formare a învățătorilor pentru școlile confesionale (poporale, primare) românești pe teritoriul întregii Mitropolii.

Urmărind mersul istoriei, vom constata că până la Andrei Șaguna au existat încă din 1786, la Sibiu, câteva cursuri sporadice pentru pregătirea preoților și a învățătorilor, întemeiate de câțiva cărturari români ortodocși. Abia din 1811 se deschid cursuri sistematice pentru pregătirea viitorilor slujitori ai altarului, avându-l ca prim profesor pe Gheorghe Lazăr.

Venind în 1846 ca „vicar general” al Episcopiei Sibiului, Andrei Șaguna va acorda o importanță deosebită școlii clericale, ridicându-i durata studiilor, inițial de la șase luni la un an.

Decisivă pentru organizarea învățământului teologic va fi hotărârea luată în primul sinod eparhial din 12 martie 1850. Cu acest prilej, s-a dispus ca „școala clericală a diecezei acesteia să se prefacă într-un institut teologic-pedagogic, să se înzestreze întocmai după cum sunt întocmite alte seminarii și tot clerul să fie dator înainte de ce s-ar preoți a fi învățător după stările împrejur”.

Punând în aplicare această hotărâre, în 1852 cursurile de teologie au fost ridicate la 2 ani. Se preda acum, pe lângă disciplinele teologice și unele discipline pedagogice spre a oferi absolvenților posibilitatea de a funcționa până la hironie și ca învățători.

Concretizând, mai departe, hotărârile sinodului din 1850, s-a deschis în 1853 secția pedagogică pentru pregătirea învățătorilor de la școlile confesionale. La început durata cursurilor era de un an, apoi treptat au fost ridicate la 2 ani, apoi la 3 ani, încât din 1907 durata va ajunge la 4 ani.

Același mod de organizare a pregătirii preoților și învățătorilor confesionali va prinde viață și în cele două eparhii sufragane Mitropoliei Ardealului: Arad și Caransebeș.

Astfel, în desfășurarea istorică a învățământului românesc din Arad, se evidențiază deschiderea în 1812 a școlii pentru pregătirea învățătorilor, numită „Preparandie”. În primii doi ani cursurile erau de 15 luni, iar din 1814 s-au ridicat la 2 ani, și apoi la 3 ani. În urma aprobării în 1869 a Statutului Organic, *Preparandia* din Arad trece „sub jurisdicțiunea și suprema direcțiune a Consistoriului eparhial din Arad”. Cultivând spiritul ortodox românesc, vrednicii profesori de aici, printre care numim pe Dimitrie Țichindeal și Constantin Diaconovici Loga, au făcut din Arad un centru cultural românesc pentru Banat, Zarand și Bihor.

Pe de altă parte, printr-o hotărâre a Curții din Viena se aproba în 1822 deschiderea școlilor clericale din Eparhiile

Arad, Timișoara și Vârșet. La început cursurile erau de 2 ani, apoi de 3 ani.

În 1876 teologia și *Preparandia* s-au unit într-un organism comun, formând „*Institutul pedagogic-teologic diecezan*”, având menirea de a pregăti preoți și învățători în Arad și Bihor.

Ajungând episcop al Caransebeșului, Ioan Popasu aduce la Caransebeș secția românească a școlii clericale din Vârșet, întemeind, în 1865, *Institutul teologic diecezan*, iar în 1876 deschide *Institutul pedagogic diecezan*, formând asemenea celor din Sibiu și Arad, un trunchi comun, sub numele de „*Institut teologic-pedagogic diecezan*”. Institutul teologic avea durata de 3 ani; iar cel pedagogic, avea la început durata de 2 ani, apoi de 4 ani, asemenea celui din Sibiu și Arad.

Mai târziu, în 1869, *Statutul Organic*, preluând hotărârile anterioare, va deveni normativ pentru coordonarea activității bisericesti din Transilvania și Banat. Potrivit acestuia, preoții parohi erau directori ai școlii din parohiile lor, protopopii inspectori peste toate școlile din protopopiat, iar mitropolitul și episcopii din Arad și Caransebeș erau „inspectori supremi” ai școlilor din cuprinsul eparhiei respective. Fiecare consistoriu avea o „secție școlară”, condusă de un asesor școlar, care avea în atribuții toate problemele școlare ale eparhiei. Învățătorii se pregăteau în cele trei instituții pedagogice de la Sibiu, Arad (trecut în 1869 în grija Bisericii) și Caransebeș (înființat în 1876). Învățătorii, ca și preoții, erau aleși de către adunarea parohială, în mare majoritate deținând în parohia respectivă și funcția de cântăreț bisericesc. Avera școlii era administrată de epitropia parohială.

Se constată în acest sens că până la sfârșitul activității lui Șaguna, se numărau 800 de școli confesionale, construindu-se peste 300 de clădiri școlare. Statistic vorbind, în 1882 în întreaga Mitropolie Ortodoxă a Transilvaniei (Arhiepiscopia Sibiului, Episcopia Aradului și Caransebeșului, Vicariatul din Oradea) existau 1578 de școli populare, cu 1722 învățători. În 1882-1890 existau în Mitropolie 1458 de clădiri școlare proprii și 177 închiriate, cu 1755 învățători și cu 145.847 elevi.

Pe de altă parte, pentru luminarea românilor ortodocși de la sate, s-a hotărât în 1870 ca în fiecare parohie să se țină cursuri serale pentru neștiutorii de carte. Aceste cursuri se țineau iarna în fiecare zi, iar vara numai în duminici și sărbători. Se preda scrisul, cititul și aritmetica. La această acțiune au fost cooptați și preoții.

Prin urmare, aflându-se sub aceeași conducere și îndrumare, preoții și învățătorii proveniți de la unul și același institut teologic-pedagogic diecezan, formau un *trunchi comun*, sau cum s-a exprimat atât de sugestiv și plastic episcopul Ioan Popasu, aceștia reprezentau „*cei doi ochi ai eparhiei*”. Într-adevăr, preoții și învățătorii, trăitori în lumea satelor au apropiat pe țărani de școală, de carte și de ziar. Activitatea lor zilnică le-a format sătenilor gustul cititului, i-a familiarizat cu adunările populare ale ASTREI, cu serbările sâțești; i-a orientat spre băncile populare...Astfel, preoții și dascălii formați în școlile Bisericii s-au dovedit formatori și păstrători ai conștiinței naționale și temeuri culturale pentru tinerii satului românesc (Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, ediția

a III-a, Iași, 2008, p.233-240).

În acest context, vom reda mărturia unui distins învățător, mărturie ce se constituie într-un *adevărat document istoric*, pe măsură să immortalizeze rolul pe care l-a avut împreună *lucrarea preoților și învățătorilor, educați de Biserica Ortodoxă, în viața satului românesc*: „În trecutul nu prea îndepărtat al neamului nostru, singurii păzitori ai moștenirii noastre străbune au fost *preotul și învățătorul satelor noastre*. Activitatea lor nu se putea închide înăuntrul bisericilor și școlilor. Preotul care se mărginea numai la citaniile și cântările din cărțile sfinte este numai un năimit, care pângărește altarul la care servește. De asemenea, învățătorul, care se închide în cei patru pereți ai școlii sale, oricâtă carte bună ar face nu-și îndeplinește opera sa educativă și culturală. Misiunea preotului și a învățătorului este cu mult mai extinsă, ea cuprinde întreaga trebuință de viață a poporului. Se cuvine să fie apostoli ai bunului îndemn, doftori, lecutori ai multor dureri și necazuri, ce dăinuie, în toată vremea, în viața satelor noastre. În trecutul nostru am fost un popor fără noroc. Împrejurări vitrege ne-au purtat veacuri de-a rămâne în întunecata sclavie a neamurilor hrăpărete și nemiloase”.

„Am trudit din greu ogorul străbun, ca belșugul rod al muncii noastre isto-vitoare să ni-l ia străinii, pripășiți pe plaiurile noastre, ținându-ne în cruntă încătușare...Noi nu aveam nimic și, din nimicul acesta, trebuia să ne creăm și noi un adăpost și un mijloc de existență. În acele zile de grea restriște, noi nu aveam oameni de multă carte. Singurii cărmuitori de ceasuri grele erau preoții, cu bruma de carte ce-o aveau, puțină și aceia, dar cu suflet mare și buni cunoscători ai nevoilor de viață ale păstoritorilor lor. Și din cântăreți de strană s-au ridicat dascălii de odinioară, tovarăși buni de strădani spre mai bine ai slujitorilor sfințelor altare. Într-o înțelegere cinstită, într-o comună simțire românească și creștină dreptmăritoare, s-au ostent din greu și au ridicat neamul oropsit la conștiința de sine, la demnitate omenească”.

„S-au ridicat, apoi, din vatra satelor oameni cu carte multă, care au umblat la școli mari din țările mari și înaintate. Au adus de acolo multă învățătură, o mai bună orientare în lume și învățăminte de viață, de strădani spre lumină, spre muncă creatoare. Toate aceste planuri mari rămâneau literă seacă, dacă nu erau aplicate pe teren...Mâna de cărturari, iluminați de ideea fericirii neamului, încă putea realiza foarte puțin sau aproape nimic. Totul trebuia să cadă în sarcina localnicilor. Se cuvenea ca preoții și dascălii să aibă și capacitatea de creație și stăruința în muncă, dar mai ales, li se cerea înflăcărea sufletească pentru *marea lor misiune. Preoții și dascălii au ridicat neamul nostru de pe aceste plaiuri atâta vreme înstrăinate, în rând cu neamurile conlocuitoare*”.

„Din vremuri bătrâne, dâșii au călăuzit destinele neamului de-a lungul tuturor veacurilor învolburate și prin toate vijeliile nenorocirii, descărcate cu nemiluita asupra lui. Ei au trăit alături de popor, au împărțit frățește, cu toții, și binele și răul, toate amărăciunile și puținele bucurii ale vieții. S-au contopit cu toții într-o închegare puternică, din tărnia căruia a răsărit viitorul. *Avânturile spre zări mai luminoase ale asupritului nostru popor sunt opera acestor suflete mărețe ce s-au mistuit și s-au stins lu-*

minând vatra satului până la ultima lor licărire.

„Din rândurile preoților și învățătorilor s-au ridicat mii de misionari mucenici, care au uitat adeseori propria lor familie, lăsând pentru dâșii toată grija cea lumească, s-au trudit, s-au ostent din greu și au ridicat, din întunecata sclavie și cumplita sărăcie, acest neam de oameni cumsecade...spre lumină... spre zări mai înalte”... (Pavel Jumanca, *Amintiri*, Editura David Press Print, Timișoara, 2011, p. 237-239).

Deși după Marea Unire, școala pedagogică a devenit oarecum independentă față de Biserică, spiritul comun care le-a unit nu s-a stins; flacăra bisericască rămânând vie în viața școlii. De fapt, în toată perioada interbelică, școala normală de stat din Caransebeș, nu a uitat numele ctitorului ei, numindu-se „*Școala normală de învățători Ioan Popasu*”, așa cum secția pedagogică din Sibiu, a devenit din 1919 „*Școala normală Andrei Șaguna*”.

Ajuns la putere în România, comunismul ateu și dictatorial, răsturnând „*tabla de valori*”, a creat o adevărată prăpastie între Biserică și școală. Dacă învățătorii, înregimentați în noua ideologie, aveau datoria, asemenea activiștilor de partid, să formeze conștiința „*omului nou*” comunist și antireligios; în schimb preoții erau etichetați ca „*anacronici*”, „*reacționari*” și „*retrograzi*”, o „*moștenire a regimului burghezo-moșieresc*” ce trebuie lichidată...Dar, pentru că această lichidare nu se putea face dintr-odată, spre a-i izola de mediul social, preoții au fost orientați spre „*ghetoul liturgic*”...

N-a fost însă să fie chiar așa cum s-a dorit, fiindcă totdeauna Dumnezeu are ultimul cuvânt...

După revoluția din 1989 s-a încercat să se reia activitatea aceluiași organism comun, al Bisericii și școlii...Numai că, cei 50 de ani de separație dintre Biserică și școală și-a spus cuvântul în conștiința unei generații...Pe de altă parte, secularismul și desacralizarea societății de consum și a globalizării, nu oferea un orizont însoțit în realizarea, nu numai a ceea ce a fost, ci chiar a cultivării credinței în conștiința generației ce va urma...

Totuși, în condițiile de libertate, în lupta cu valorile potrivnice, Biserica strămoșească răzbate spre a-și îndeplini menirea ei legitimă, pe care i-a încredințat-o Fiul lui Dumnezeu, de a se identifica permanent cu jertfele și aspirațiile poporului din care face parte, așa cum, de altfel, a și făcut-o în bimilenara ei istorie.

Pr. Gheorghe ROMĂNU

ȘTIRI

Slujiri Arhieresti la Parohia Grădiște 1, din Arhiepiscopia Aradului, în Duminica Lăsatului sec de carne

În Duminica lăsatului sec de carne, a Înfricoșătoarei Judecăți (3 martie 2019), Parohia Grădiște 1, din Arad, a fost gazda mai multor slujiri și evenimente bisericesti. Sfânta Liturghie Arhierescă a fost săvârșită de Înaltpreasfințitul Părinte Timotei, Arhiepiscopul Aradului și Chiriarhul locului, împreună cu Preasfințitul Părinte Siluan, Episcopul Eparhiei Ortodoxe Române din Ungaria și un sobor de preoți și diaconi, format din Părintele Paroh Mihai-Octavian Blaj, Părintele Toma Iosif, Preot misionar în Mitropolia Ardealului și membru în conducerea centrală a Asociației „Oastea Domnului” de la Sibiu, Părintele Ieromonah Pimen Lupu, de la Așezământul Memorial „Pr. Iosif Trifa” de la Certege, Jud. Alba, Părintele Viorel Merlușcă, Preot pensionar de la Parohia Grădiște 1, Arhidiaconul Tiberiu Ardelean, de la Catedrala Arhiepiscopală din Arad, Părintele Arhidiacon Emanuel Văduva, de la Catedrala Episcopală din Giula și Diaconul Călin Teuca, de la biserica Grădiște 1. Răspunsurile liturgice au fost date de Corala Unirea Grădișteană, condusă de prof. Corina Teuca, iar la slujbă, alături de credincioșii din cartierul Grădiște, între care s-au numărat și mulți copii și tineri, au luat parte și numeroși membri ai „Oastei Domnului” din diferite localități din România, veniți la Parohia Grădiște pentru a omagia memoria și personalitatea Domnului Moise Velescu, fiu duhovnicesc al acestei Parohii și conducător pe țară al Asociației „Oastea Domnului” în perioada 1990-2008, până la mutarea sa la cele veșnice (4 martie 2008).

Cuvântul de învățătură al zilei a fost rostit de Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Timotei, care a subliniat semnificația duhovnicească a acestei duminici ce ne pregătește pe toți pentru încă o etapă preliminară, înainte de intrarea în Postul cel Mare, al Sfințelor Paști, prin milostenia pe care trebuie să o avem și noi în vedere și a evocat, de asemenea, personalitatea Domnului Moise Velescu, pe care a avut ocazia să îl cunoască personal și să îl aprecieze, în munca sa depusă cu sârguință, în vremuri grele, în folosul Asociației „Oastea Domnului”, dar și în legătură de fidelitate față de Biserica Străbună, din care face parte și în jurisdicția căreia și-a dorit întotdeauna să rămână. În acest sens, a fost evocată și comuniunea deplină, ortodoxă și românească, ce trece dincolo de granițe, prin împreună-slujirea din această duminică, dar și prin existența unei Asociații a „Oastei Domnului” la Micherechi, în Episcopia Ungariei. Un cuvânt de apreciere asupra personalității Domnului Moise Velescu a fost rostit la final și de către Părintele Toma Iosif, care și-a exprimat mulțumirea sufletească pentru purtarea de grijă a Sfântului Sinod și a Bisericii Străbune față de Asociația „Oastea Domnului” și pentru această slujire

liturgică arhierescă de la Parohia Grădiște, la care a luat parte.

După Sfânta Liturghie, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Timotei, Preasfințitul Părinte Siluan, împreună cu Părintele Paroh Mihai Blaj și cu Arhidiaconul Emanuel Văduva, de la Catedrala din Giula, a săvârșit Taina Cununii pentru tinerii arădeni Alexandru și Ana Maria Mănuilă, nepotul Preasfinției Sale, precum și Taina Botezului pentru pruncul Ianis Alexandru, fiul acestora, care a primit astfel, în acest locaș de cult, intrarea sa în rândurile Sfintei Biserici Dreptmăritoare Străbune.

Tot aici, după aceste slujbe, a avut loc și reuniunea membrilor „Oastei Domnului” dedicată memoriei și pomenirii Domnului Moise Velescu, care a devenit o tradiție în această Parohie. Este cel de-al 11-lea an de când se face aici parastas și slujbe de pomenire pentru Domnul Moise Velescu și de fiecare dată la aceste slujbe a luat parte și Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Timotei.

Astfel, slujirile de la această Parohie, din duminica ce precedă cu o săptămână intrarea în Postul Mare din acest an, au fost multiple și au avut un puternic caracter misionar, dar și de comuniune inter-eparhială ortodoxă și românească.

Slujire Arhierescă la Mănăstirea Ferede, în Duminica Înfricoșătoarei Judecăți

În Duminica Înfricoșătoarei Judecăți, Preasfințitul Părinte Emilian Crișanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Aradului, împreună cu un sobor de preoți și diaconi, a săvârșit slujba Sfintei Liturghii la Mănăstirea Ferede, în Biserica cu hramul „Sf. Proroc Ilie Tesviteanul”. Duminica Înfricoșătoarei Judecăți deschide o săptămână pregătitoare pentru începutul Postului Mare; astfel Evanghelia duminicii ne ajută să ne gândim că toți vom fi judecați pentru faptele ce le-am săvârșit în viața pământească.

În bisericile ortodoxe la Sfânta Liturghie se citește pericopa evanghelică de la Matei, cap. XXV, versetele 31-46. Sfinții Părinți au rânduit ca să fie citită această pericopă înaintea Postului Mare, pentru ca fiecare creștin să fie cu luare aminte la viața sa, la atitudinea față de semenii săi.

Preasfințitul Părinte Emilian Crișanul a transmis credincioșilor învățătura ce se desprinde din această pericopă, vorbind despre „iubirea milostivă care trebuie să-l caracterizeze pe fiecare creștin. Omul este liber să aleagă a iubi sau nu pe Dumnezeu; să-l slujească sau nu lui Dumnezeu. Slujirea lui Dumnezeu e slujirea aproapelui. Dumnezeu nu ne va întreba la Judecata de apoi cât ne-am rugat, câte metanii am făcut, cât am mâncat, ci de cât de mult i-am iubit pe ceilalți, dacă am făcut ceva pentru ei; pentru cei săraci, flămânzi, bolnavi, privați de libertate și altora asemenea lor. Faptele

bune trebuie să aibă la bază dragostea și nu interesul egoist, iar ele trebuie făcute nu pentru a fi lăudați de oameni, ci din iubire față de aproapele. Dumnezeu cunoaște gândul fiecăruia, după cum ne învață Sfântul Ioan Gură de Aur, care spune că Mântuitorul Hristos nu ne îndemnă ca atunci când vedem un om bolnav sau în temniță, să-l vindicăm sau să-l scoatem din temniță, ci să-l cercetăm, să avem compasiune și mila față de el. La Judecata de Apoi vom înțelege cum Dumnezeu Se identifică cu oamenii smeriți și săraci. Mântuitorul Iisus Hristos este prezent în fiecare om botezat. Sfântul Maxim Mărturisitorul ne spune că Hristos suferă până la sfârșitul veacurilor cu fiecare om, chiar dacă El S-a înălțat la ceruri. El e prezent în lumea aceasta, iar noi trebuie să-L identificăm în oameni”. „Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut” (Matei XXV, 40) Dumnezeu are răbdare cu noi, iar criteriu judecării Lui e iubirea milostivă. Sfântul Ioan Gură de Aur ne vorbește de neomenie și omenie. La baza relexelor se află neomenia, iar omenia stă la temelia faptelor bune. Să nu căutăm excesiv căpătuirea materială, ci să concretizăm iubirea în fapte bune față de oameni, pentru că așa vom dobândi viața veșnică și răspunsul cel bun la înfricoșata judecată.”

La finalul slujbei Preasfinția Sa a felicitat pe Părintele Stareț Arhimandritul Ilarion Tăucean pentru buna organizare a mănăstirii și a misiunii monahale și a împărțit iconițe celor prezenți.

Doi ani de la trecerea la cele veșnice a părintelui profesor Teodor Baba

Debutul lunii martie a anului 2017 a adus comunității teologice academice arădene vestea trecerii la cele veșnice, într-un chip fulgerător și neașteptat, a celui care a fost dascăl al acestei școli până în 2016, părintele profesor Teodor Baba.

Cu prilejul împlinirii sorocului de pomenire, cadrele didactice și studenții Facultății de Teologie Ortodoxă Ilarion V. Felea din Arad, în frunte cu Înaltpreasfințitul Timotei Seviciu, Arhiepiscopul Aradului, au săvârșit slujba parastasului în ziua de 4 martie 2019, din soborul slujitor făcând parte decanul Facultății, preotul Cristinel Ioja, și preotul Caius Cuțaru, directorul de departament.

În cuvântul său, ÎPS Arhiepiscop Timotei a arătat că: „toți cei care au onorat Teologia, au rămas în amintirea noastră pioasă pentru devotamentul și slujirea lor în această misiune. Astfel, la doi ani de la trecerea la cele veșnice a celui care a fost un părinte duhovnicesc și vrednic profesor de teologie, preotul profesor Teodor Baba, suntem prezenți astăzi, la invitația familiei sale, în paraclisul Facultății de Teologie din Arad, pentru oficierea slujbei de parastas. Vrednicia sa a fost vădită atât în lucrarea pastorală, în cea didactică, dar și în cea familială, îndrumându-și fiii spre slujirea altarului.

Apropierea noastră față de prea cucernicia sa a început încă din tinerețile sale, pornind de la oficiul de paraclisier și cântăreț la catedrala mitropolitană din Timișoara, apoi cu activitatea didactică și administrativă de la Caransebeș, încununate toate prin contribuția sa la edificarea Teologiei arădene, urmând aici treptele academice până la cea de conferențiar. Astfel, memoria sa, prin chipul de părinte blând și apropiat față de studenți a rămas neștearsă în conștiințele celor care l-au cunoscut, invitându-ne să-i urmăm exemplul”. Veșnică să-i fie pomenirea!

(Știrile au fost preluate de pe site-urile episcopiaaradului.ro și basilica.ro)

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte de onoare: ÎPS. Dr. TIMOTEI SEVICIU, Arhiepiscop al Aradului
 Redactori coordonatori: Pr. IOAN TULCAN, Pr. CRISTINEL IOJA
 Secretari de redacție: Pr. ADRIAN MURG, Pr. CAIUS CUȚARU,
 SORIN GHEORGHE SĂPLĂCAN
 Administrație: Pr. FILIP ALBU, Pr. LUCIAN FARCAȘIU

Articolele și corespondența se trimit pe adresa redacției:

Str. Academia Teologică, nr. 9, Arad
 Tel/Fax: 0257-285.855, calea.mantuirii@yahoo.com
 Tipărit la Poudique srl Arad.
 ISSN: 1582-1951; Preț: 1 leu
 Costul unui abonament este de 50 lei anual.